

**HYVÄÄ
HUOMISTA,
SUOMI!**

Sitran hallintosääntö- malli

Tausta hallintosääntömallille

Sitran hallintosääntömallissa keskitytään asukkaiden, palveluiden käyttäjien sekä henkilöstön mahdollisuuksiin osallistua alueen päätöksentekoon. Alueet voivat käsitellä osallistumista myös laajemmin omissa hallintosäännöissään esimerkiksi järjestöjen ja eri sidosryhmien osalta. Sitran hallintosääntömalli siirtää osan osallistumisella tavoiteltavista päämääristä sekä tulosten ja vaikuttavuuden mittaamisen tavat ylivaalikautiseen muotoon, mikä turvaa osallistumisen säilymisen hyvinvointialueen strategian ja toiminnan ytimessä riippumatta poliittisista valtasuhteista ja painotuksista. Laaja osallistuminen tuo hyötyjä myös päätöksenteolle esimerkiksi vahvistamalla päätösten legitimitettä. Mallissa laajennetaan osallistumisen ohjelman piiriä asukkaiden ja palveluiden käyttäjien lisäksi hyvinvointialueen henkilöstöön. Tämä on perusteltua, koska osallistumisen ja osallisuuden hyödyt on tunnistettu laajasti myös henkilöstön kohdalla.

Sitran hallintosääntömalli yhteiskehitettiin Sitran koordinoimassa [Demokratia-teemaryhmässä](#) keväällä 2022. Hallintosäännön on yhteiskehittämisen pohjalta koonnut Gesund Partners yhdessä Sitran ja ajatushautomo Demos Helsingin kanssa.

Demokratia-teemaryhmä on perustettu syksyllä 2021 yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön kanssa ja siihen kuuluvat hyvinvointialueiden asukkaiden osallistumisesta ja demokratiasta vastaavat viranhaltijat. Ryhmä on osa sosiaali- ja terveysministeriön hyvinvointialueiden toimeenpanoa tukevaa [Johtaminen ja osaaminen -teeman](#) kokonaisuutta.

**Laaja osallistuminen ja yhdessä
kehittäminen
läpi organisaation**

Osallistuminen ja vaikuttaminen hyvinvointialueella

Hyvinvointialueella tulee olla erillinen osallistumisen ohjelma, johon on kirjattu osallistumisen tavat, niiden tavoitteet ja vaikuttavuus sekä kuvaus osallistumisen kytkeytymisestä hyvinvointialueen päätöksentekoon.



Hallintosääntökirjaus

1. luku, hyvinvointialueen johtaminen, 1.8 Palveluiden käyttäjien, hyvinvointialueen asukkaiden ja henkilöstön osallistuminen ja vaikuttaminen päätöksentekoon

Palveluiden käyttäjien, hyvinvointialueen asukkaiden ja henkilöstön osallistumisoikeus päätöksentekoon varmistetaan oikein mitoitetuilla ja ajoitetuilla osallistumisen keinoilla, jotka edistävät osallistumismahdollisuuksia ja tiedonsaantia päätöksentekoprosessissa. Osallistumisen keinot ja menetelmät kirjataan vaalikausittain aluevaltuustossa hyväksyttävään osallistumisen ohjelmaan, jonka valmisteluun palveluiden käyttäjillä, hyvinvointialueen asukkailla ja henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua.

Osallistumisen edistämiseksi palveluiden järjestäjälle asetetaan tavoitteet, joiden toteutumista seurataan vuosittain aluevaltuustossa. Palveluiden käyttäjät, hyvinvointialueen asukkaat ja henkilöstö osallistuvat ohjelman tulosten arviointiin. Mitattavia asioita ovat ainakin osallistumisen vaikutukset päätöksentekoon, hyvinvointialueen palveluihin ja niiden kehittämiseen sekä palveluiden käyttäjien, hyvinvointialueen asukkaiden ja henkilöstön kokemus osallistumisesta. Tarkemmat vastuualue- ja toimintayksikkökohtaiset tavoitteet sekä niiden toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta kuvataan osallistumisen ohjelmassa. Hyvinvointialue viestii osallistumisen mahdollisuuksista, toteutumisesta ja tuloksista palveluiden käyttäjille, hyvinvointialueen asukkaille sekä henkilöstölle. Hyvinvointialuejohtaja vastaa osallistumisen ohjelman toteutumisesta hyvinvointialueella ja uuden ohjelman valmistelusta aluevaltuustolle.

Hallintosääntömalliin liittyvä lainsäädäntö

Hyvinvointialuelain mukaiset osallistumistavat ja niihin oikeutetut:

28 § Äänioikeus aluevaaleissa ja äänestys-oikeus hyvinvointialueen kansanäänestyksessä – Yli 18 v. , jonka kotikunta hyvinvointialueella

29 § Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet (laissa mainitut keinot ovat esimerkkejä, eivät sitovia) – asukkaat ja palvelun käyttäjät

30 § Aloiteoikeus – Jäsen (toiminta-aloite) ja palvelun käyttäjä (palvelualoite)

31 § Hyvinvointialueen kansanäänestysaloite – Yli 15 v. asukas

32 § Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet – kuntien nuorisovaltuustojen, vanhusneuvostojen ja vammaisneuvostojen jäseniä

33 § Kansalliskielilautakunta ja saamen kielen lautakunta – kielivähemmistöön kuuluvia

34 § Viestintä - hyvinvointialueen asukkaille, palvelujen käyttäjille sekä järjestöille ja muille yhteisöille

Lisäksi laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 7.3 §:ssä mainitun hyvinvointialuekertomuksen ja 11.3 §:ssä mainitun palvelustrategian valmistelun osalta tulee ottaa huomioon osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Lainmukaisiin osallistumistapoihin oikeutetut:

- **Jäsen:** Aloiteoikeus (toiminta-aloite) 30§
- **Asukas:** Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet 29§ (laissa mainitaan esimerkkejä), viestintä 34§
- **Palveluiden käyttäjä:** Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet 29§ (laissa mainitaan esimerkkejä), aloiteoikeus (palvelualoite) 30 §, viestintä 34 §
- **Järjestöt ja muut yhteisöt:** Hyvinvointialueen toiminnasta on tiedotettava (34§)
- **Henkilöstö:** Osallistumisesta ei säädetä laissa, mutta on tärkeää huomioida

Huom: (3 §) Hyvinvointialueen jäsen on:

- 1) henkilö, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta sijaitsee hyvinvointialueen alueella (hyvinvointialueen asukas);
- 2) kunta, joka sijaitsee hyvinvointialueen alueella;
- 3) yhteisö ja säätiö, jonka kotipaikka on hyvinvointialueen alueella olevassa kunnassa;
- 4) se, joka omistaa tai hallitsee hyvinvointialueen alueella sijaitsevaa kiinteää omaisuutta.